

Allah'ın irade sıfatı hakkında bilgi verebilir misiniz; ehl-i dalâlet neden irade sıfatını inkâr ediyorlar?

İnsanlar tarih boyu ekseriyetle Allah'ın varlığını kabul etmekle beraber, O'nun sıfatlarını ifadede hata etmişlerdir.[1] Hakkında en çok konuşulan ve farklı görüşler ifade edilen ilâhî sıfatlardan biri, de Cenab-ı Hakk'ın iradesidir.

Âlemde meydana gelen her şey, ilâhî iradenin bir isbatıdır. Dilemiş yaratmıştır; dilemeseydi yaratmazdı. Allah için herhangi bir mecburiyetten bahsedilemez. *Hiçbir şey Allah'a vacib değildir.* Felsefe ve Kelâm'da hayli medar-ı bahs olan İlâhî irade ile alâkalı olarak, Elmalılı Hamdi Yazır şu noktalara dikkat çeker:

“Bütün hak ve hukukun mercii olan Hak Teâlâ, vâcib lizâtihi olduğundan, O'nun hukuku vardır. Ve ulûhiyet ve rububiyet O'nun hakkıdır. Fakat aleyhine vecibe ve vazife tasavvur olunamaz.

“(Allah) Dilediğini yapandır.”[2]

“(Allah) Yaptığından suale çekilmez.”[3]

Ancak;

“Allah'ın va'di bir haktır.”[4]

“Rabbiniz kendi üzerine rahmet yazdı.”[5]

“Şayet Rabbinden sebkât eden bir kelime olmasaydı...”[6]

gibi âyetlerin hükmünce, kendisinin kendine vacip kıldığı hususlar vardır.”[7]

İnsanı yaratan ve ona irade sıfatı veren Allah elbette irade sahibidir.

“O (Allah), dilediğini yapar.”[8]

“(Allah) Nasıl dilerse öyle hükmeder.”[9]

Dilediği olur, dilemediği olmaz. Eşyada görülen bütün hikmetli durumlar, gayeler, intizamlar, semeredar durumlar, rahmet ve inayet eserleri, ilâhî iradeyi isbat eder.

Bazı düşünürler, Allah'ın iradesini görmezden gelir ve O'nu âlemi yaratmaya mecbur zanneder. Hâlbuki yaratmak bir mecburiyet değil, ilâhî bir lütuf ve tercihtir. Kendisi için irade sıfatının varlığını ve bunun lüzumunu görüp duran insanın, kendisine bu

iradeyi veren Allah hakkında irade sıfatını kabulde zorlanması, tam bir garabettir.

Avrupa'da çıkan deist filozoflar, akıllarıyla Allah inancına ulaşan kimselerdir. Bunların kabulüne göre, Tanrı kâinatın içine mekanik kaideler yerleştirmiştir. O istese bile, kâinata yerleştirdiği hakikinizama karşı gelemmez. O'nun iradesi bile, bu aklî ve ölçülükaidelere bağlıdır... Bu dünyada mu'cizenin yeri yoktur. Tanrı, kâinatı mu'cize ile değil, aklî ve ölçülü kanunlarla idare eder. Gerçi bu kanunları o kendi koymuştur. Ama bir defa yarattıktan sonra kâinatıngidişatına artık karışmaz olmuş, onu kendi kendine işlemeye bırakmıştır.[10]

Bir kısım felsefeciler, âlemi mekanik bir âlete benzetirler. Onlara göre, Allah bu mekanik âleti kurmuş, çalıştırmıştır; artık gerisine karışmamaktadır. Yine onlara göre, insanlık âleminde mûcizelere, kerametlere, harikalara yer yoktur!

Elmalılı, bu meselede şöyle der:

"Tabîî ilimler, tabiat dışı harikaları inkâr ettirecek bir zaruret değil, tersi mümkün olan bir cârî âdeti ifade eder."[11]

Meselâ, ateş ile yakmak Allah'ın bir âdetidir. Fakat Allah dilediğinde ateşe *"Yakma!"* emrini verir ve ateş yakmaz. Nitekim Hz. İbrahim'i yakmamıştır.[12]

"Harikalar, kulların ızdırar zamanlarında Allah Teâlâ'nın hususî inayetidir."[13]

Bu hususî inayet, tarih boyunca değişik hâdiselerde kendini hissettirmiştir, günümüzde de kendini hissettirmektedir. Onuncu katın balkonundan düşüp, burnu bile kanamadan kurtulan çocuklar; uçuruma yuvarlanan araçtan sapasağlam çıkan insanlar... bu hakikatin birer şahididirler.

Cenab-ı Hakk'ın nafiz iradesi,

"O her an bir tasarruftadır."[14]

âyetinin bildirdiği gibi, her an u zaman faaliyet halindedir. Yoksa yaratılış, sadece başlangıç döneminde olup bitmiş bir hâdise değildir.

Dipnotlar:

[1] Nursi, Şualar, s. 584.

[2] Hûd, 11/107 ve Bûruc, 85/16.

[3] Enbiya, 21/23.

[4] Nisa, 4/122; Yunus, 10/4.

[5] *En'am*, 6/54.

[6] *Yunus*, 10/19; *Hûd*, 11/110; *Taha*, 20/129; *Fussilet*, 41/45; *Şûra*, 42/14.

[7] *Elmalılı*, IV, 2675.

[8] *İbrahim*, 14/27.

[9] *Maide*, 5/1.

[10] *Gökberk*, s. 392; ayrıca bkz. *Aydın, Mehmet, Din Felsefesi*, s. 141.

[11] *Elmalılı*, II, 1087.

[12] bk. *Enbiya*, 21/69.

[13] *Elamlılı*, I, 267.

[14] *Rahman*, 55/29.